UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Novissima Polyanthea, In Libros XX. Dispertita

Dominicus

Francofurti, 1613

Diabolus

urn:nbn:de:hbz:466:1-97211

Visual Library

Verſ.12.Iſraelitis, *Iudic*.1.*v*.2.Gedeoni,6.V.11.Samueli,1.*Sam*.3.*v*.20. Dauid,2.*Sam*.2.*v*.1. Nathan,2.*Samuel*.7.V.4.5. Salomoni, 1. *Reg*.3. V.5. & 9. *v* 1.2.3. Eliæ,1.*Reg*.19.V.9.10.11.Eſaiæ,*Eſa*.6.*v*.11. Ieremiæ, *Ier*.1.*v*.2.Ezechieli,*Ezech*.1.*v*.3. Danieli,*Dan*.7.*v*.9.10.11.*verſ*.5.Iudæis,2.*Macchab*.11.*verſic*.8.Chriſto baptizato, *Matth*.3.*Verſic*.16. Petro,Iacobo & Ioanni,*Matth*.17.*v*.1.2.3.4.5. Stephano, *Act*.7.*ver*.55.56.Paulo,*Act*.16.*verſic*.8.9.& 18.*v*.9.10.& 23.*v*.16.11.*Galat*.1.12. & 2.*v*.2.2.*Corinth*.12.4. Ananiæ, *Actor*.9.10. Ioanni Euangeliſtæ, *Apoc*.2.*v*.13.

Exempla laudum Dei celebratarum à Paſtoribus,*Luc*.2.*ver*.20. Angelis,*Eſaia* 6.*v*.3.*Luc*.2.*v*.13,14,Ciuibus ciuitatis Naim,7,*v*.16, Dæmoniaco,8,*v*.39,Leproſo,17,*v*.15. Ieroſolymitanis, 19, *v*.38. Diſcipulis,24,*v*.53,*Act*.2.*Verſic*.47,& 3,8, Eccleſia Iudæa,*Galat*.1,24, Chriſto,*Hebr*.2,12,turba magna, *Apoc*.1,10,Senioribus,19,V.4, Laudandus Deus in medio Sanctorum,*Pſal* 109,30. Exemplum Dauid, *Pſal*.111,1, Deus vbique laudandus,103, *v*.22. omnes Dei laudes annuntiari nequeunt,106,*v*.2, Laudum Dei legitimi præcones, 22,*v*.24,& 33,*v*.1,& 50,*v*.16,& 65,*v*.2,& 101,*v*.1,2, *Amos*.5, *ver*.23,Deus non fruſtra quæritur, *Eſaia* 45,*v*.19, quærendus eſt & quomodo,1, *Paral*.16,*v*.11,& 22,*v*.19,& 28,*v*.8.2,*Paral*.11,*v*.16,& 14,*v*.4,& 15,*v*.4,12,& 30, Timoris Dei exempla: Abraham,*Gen*.22,*verſ*.12, Ioſeph,39,*v*.2,9,12,Obſtetrices, *Exod*.1,V.17,Ægyptii,9,*v*.20, Hebræi, 14,*v*.31,Iſraelitæ,1,*Sam*.12,*v*.18.Dauid,24,*v*.7,Abdias, 1. *Reg*.18.*v*.3. Quidam Propheta,2,*Reg*.4,*v*.1 Babylonii & Cuthæi, 17,34,41. Dauid,1,*Paral*.13,*v*.12,Hananias,*Nehem*.7,*v*.2.Iob, *Iob*,1,*v*.1,8,& 2,*v*.3,& 31,*v*.23.Dauid,*Pſal*.5,*v*.8,Ionas,*Ion*.1,*v*.9. Simeon, *Luc*.2,*v*.25. Fideles, *Act*.8,V.2,Eccleſiæ,9,*v* 31, Cornelius Centurio, 10, *v*. 2,22, Miles,*v*.7,Ananias,22,*v*.12. Dei contemptus exempla: Dauid,2,*Samuel*.12,*v*.9,Manaſſes & populus,2,*Paral*.33,*v*.10, impii, *Pſalm*.12,*v* 5,9,pœna,1,*Sam*.2,*v*.29,30,2,*Paral*.28,19,donorum Dei abuſus, & eius pœnæ exempla: Agar,*Gen*.16,*v*.4,5,6,Eſau,25,*v*.33,34,*Hebr*.12,*v*.6,17.

¶ HIEROGLYPHICA.

Ciconia Dei eſt Hieroglyphicum. Quia enim huic aliti linguam non ineſſe obſeruatum eſt: ſignificat *Deum* omnia tacito perficere ſilentio, nec debere nos ſuper eo loqui; quem nulla queat humani vis ingenii ſatis admirari. *Pier. lib*.17. *pagina* 160. Eadem eſt ratio, cur *Deum* per *Crocodilum* hieroglyphice ſit præfiguratus. *idem lib*.29.*pag*.267.*C*.

Principii finiſque nunquam apparentis ratione habita, Ægyptii *Deum* ex hieroglyphico *Circuli* intelligebant. *Pier.Val.lib* 39.*pag*.377.*A*.

Dei vim ſignificabant olim per *Ianum effictum quadrato lapide* ab exili baſi in latum exurgente. Deo enim neque pedibus, neque manibus opus eſt, ad ea quæ iuſſerit efficienda: vtpote qui nutu ſolo totum poteſt mundum tremefacere, *Pier. Valer. libr*.35. *pag*.334.*E*.

Per *Oculum* quoque *Deum* præfiguratum hieroglyphice legimus. Vt enim in minori mundo, id eſt, homine, oculi ſunt articulorum omnium præſtantiſſimi, pulcherrimique omnium actuum moderatores: ita *Deus Opt. Max*. mundi *oculus* ac moderator: qui & ab Apoſtolo Iacobo, *Pater hominum* appellatur: cuius oculis omnia nuda & aperta ſunt: quippe ita bonos atque malos ſpeculetur, & adeo in ima cordis proſpiciat. *Pier.Val.l*.33.*p*.305.*C*.

Nec otioſum erat per *Septenarium numerum* exprimere *Dei* hieroglyphicum: quippe quod ea ſit eius numeri prærogatiua, vt ipſe ſibi ſimilis, alter ab aliis ſit, veluti *Deus*, dux & princeps & vniuerſorum ſolus ſemper ſingularis & immobilis. Nam alii numeri partim generant non geniti: partim generantur, cum minime generent: alii vtrumque obeunt munus: ſolus *Septenarius* vtriuſque conditionis immunis, *Pier.Val.lib*.37.*p*.356.*E*.

Diabolus.

¶ DEFINITIO.

DIabolus, Græca dictio eſt, διάβολος, ὁ, ἡ, calumniator, & διαβολή, ῆς, ἡ, calumnia, διαβάλλω, criminor dicitur. Quid autem ſit Diabolus, vide ſupra in Dæmonium. Sane cœpit ille malignus ſpiritus Diabolus dici, poſtquam homini inuidit.

Diabolus, calumniator quòd nos coram Deo & coram conſcientiis noſtris accuſet, teſte Iobi hiſtoriâ & *Apocal. capit*.12. Ob eandem cauſam noſter ἀντίδικος, aduerſarius litigans coram iudicis tribunali, 1. *Petr*. 5. 8. nominatur. Præterea diabolus verè eſt, quod calumniando, homines contra ſeſe inuicem concitat, & à vero Deo eiuſque religione ac veritate abducit. Ex calumniis autem & mendaciis huius aduerſarii innumera mala, quæ homicidii voce aliquoties exprimit Scriptura, naſcuntur. Eſt vero hic campus mendaciorum, calumniarum, ſycophantiarum, longè amplißimus: in quo Satan ſementem ac meſſen vberri[...] ſolet inter omnium ordinum homines, omnium ho[...] tates, à lapſu primi hominis ad mundi finem. Relictis [...] li calumniis & accuſationibus contra nos apud Deum [...] huius vitæ, de quibus hic nobis ſermo, ſunt admodum [...] fragiles, inconſtantes & incertæ: adhæc multum m[...] habentes, vt nihil fermè ſatis certo ſolideque de eis [...] uerari queat. Deinde, mira eſt ac fermè inexplicabili[...] militudo boni & mali, veri ac falſi; tum in rebus, tum [...] facillimè alterum pro altero accipi, aut oculatioribus [...] di poſſit. Denique tanta eſt in homine non tantùm [...] dicatione veri & falſi, vt non immeritò noctius compa[...] iam negligentia in ſcrutanda veritate, præſertim religio[...] hil leuius curet. Quin potius inſuper etiam contrari[...] in homine, nempe approbatio atq; adeo & peruerſiſſ[...] dam ſtudium falſi & mali: nec inſcitè dictum eſt me[...] famæ proximi obtrectationes eſſe ſuauiſſima conuiu[...]nia.

Quum igitur habeat tam paratam, promptam & p[...]riam diabolus, tum in communibus rebus ac ſermon[...] religione, denique tam docilem & ſedulum auditorem [...] hominem: non mirum eſt quòd tantùm calumniand[...] eoque tam ſit ſtudioſus huius artis aut negotiationis, [...]men ipſum obtinuerit. Hinc oriuntur tam variæ fra[...] munis vitæ colloquiis ac operationibus, tot in relig[...] denique tanta cogitationum, animi motuum, tenta[...]tas & inconſtantia. Metaphorice autem, etiam aliqua[...]mines diaboli, vel diabolo patre nati dicuntur. Chriſtu[...] diſcipulos ſuos alloquens, Nonne (inquit) vos duode[...] vnus ex vobis eſt diabolus? Iudam vocat diabolum, q[...] artificii dat clarum ſpecimen, quando vnctionem do[...]moſynæ ſpecie calumniantur, vt ſuo turpi lucro & pe[...]modius conſuleret. *Ioan*. 8. 44. Phariſæi & Scribæ fi[...] eodem Chriſto nominantur, ratione ſubiuncta quòd [...]piditates explere conarentur, homicidio, calumnia[...] ſeſe polluentes. *Actor*. 13. *cap. verſi*. 10. Paulus apoſto[...] increpans, quod Euangelii doctrinam calumniaretur, [...] Cypri proconſulem ſeducere ſtuderet, diaboli effigie[...] depingit his lineis. O plene omni dolo & omni mali[...] diaboli, hoſtis omnis iuſtitiæ, non ceſſabis peruertere [...] rectas?

Quicumque alii, ſiue ex carnis ſapientia ſiue ex i[...]dicii nimium ſibi tribuentis, veritati vel obliquè, vel d[...]ſari ſolent, Satanæ dicuntur. De quibus in voce Sata[...] Aliæ diaboli appellationes tum apertæ tum figuratæ [...] in locis Biblicis infra adſcriptis.

Quum autem non vnus tantum ſit diabolus, ſed plu[...] reprobos ſecum habeat, appellantur, dæmonia & dæmo[...] 32.17.*Pſal*.96.5.& 106.37.*Matth*.8.16.28.33.& 9.34. *Luc*[...] 10.20.1.*Tim*.4.1.*Iac*.2.19.*Apoc*. 9. 20. & 16.14.& 18.2. [...] diaboli, *Matth*.25.41.1.*Cor*.6.3.2.*Cor*.12.7.2.*Petr*.2.4.[...] 12.7.9. quia diaboli capiti ſuo inſeruiunt in hominib[...] ac perdendis. Nominantur etiam Angeli mali & impu[...] 1.*Marc*. 1. 27. eo quod homines ad impuras libidines [...] mones, quaſi δαήμονες, *Matth*.9.34. &c. à ſingulari ſc[...] in natura etiam occultarum. Ad hæc appellantur impe[...]tus, poteſtates, domini mundi, rectores tenebrarum h[...] ſpirituales malitiæ, *Epheſ*.6. 12. *Col*. 2.15. Angeli qui p[...] non ſeruata ſua origine reliquerunt ſuum domicilium [...] detruſi, catenis caliginis traditi ad damnationem [...] magni illius diei vinculis æternis ſub caligine reſeruati [...] *Iudic v*.6.

Etſi autem Deo & Dei filiis aduerſentur, tamen ſine D[...]to nihil quicquam poſſunt. Deus etenim illos ita pote[...]no vinctos conſtrictosque retinet, vt ea modò exequ[...] diuinitus conceſſa, vel etiam mandata fuerint. 1. *Reg*.[...] & 2.1. *Matth*. 8. 31. Neque verò permittit Deus diabol[...] eius, vt electos perdant, *Matth*.24.24.*Luc*.22.31. *Ioan*.[...] 35. ſed tantum vt eos variis tentationibus exerceant, [...]*pheſ*.6.12.& c.2.*Theſſ*.2.9.

Sed potentia dæmonum tanta eſt, vt ſi Deus illis per[...] facere poſſint quæ Scriptura etiam teſte, *Exod*. 7. & 8.[...] minibus vocantur, quibus opera Dei, præter naturæ [...] appellantur. Tamen propter multiplex, quod inter [...]ritur diſcrimen, verè dici non poſſunt, ea poſſe ſigna [...]dere, quæ miraculorum nomine verè digna ſunt. Itaque [...] quæ videntur à dæmonibus edi, vel præſtigiæ ſunt, vel [...]turæ (quæ ipſis multo notior eſt quam vllis hominibus [...] alio quovis modo, Deo certis de cauſis hæc miracula [...] per falſa permittente, fiunt: itaque verorum miracul[...] ſpeciem habent.

¶ SENTENTIÆ BIBLICÆ.

Serpens hoſtis calcaneo ſemper inſidiatur, *Gen*.[...]

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Timeo autem, ne, ſicut ſerpens ſeduxit Euam aſtutia ſua, ita corrumpantur ſenſus veſtri, & excidant à ſimplicitate, quæ eſt in Chriſto. 2. Cor. 11. v. 3.

Ipſe enim Satanas transfigurat ſe in angelum lucis. *ibidem, Verſ. 14.*

Induite vos armaturam Dei, vt poſſitis ſtare aduerſus inſidias Diaboli: quoniam non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem & ſanguinem, ſed aduerſus principes, & poteſtates, aduerſus mundi rectores tenebrarum harum, contra ſpiritualia nequitiæ in cœleſtibus. Propterea accipite armaturam Dei, vt poſſitis reſiſtere in die malo, & in omnibus perfecti ſtare. *Epheſ. 6. 11. &c.*

Sobrii eſtote, & vigilate, quia aduerſarius veſter Diabolus tanquam leo rugiens circuit, quærens quem deuoret, cui reſiſtite fortes in fide. 1. *Pet. 5.*

Reſiſtite Diabolo, & fugiet à vobis. *Iac. 4.*

¶ Biblici Loci.

Diabolus, qui & Satan, ſtatim ab orbe condito Apoſtata, mendacii & homicidii author, *Ioan. 8. 44. 2 Pet. 2. 41. Ioan. 3. 2. Iudic. verſ. 6.* & angelorum lapſus, &c. dicitur homicida à principio, *Ioann. 8.* non ipſius Satanæ, ſed conditi hominis reſpectu, ſiue à primo mundo condito, antequam humanum genus propagaretur. Accuſator fidelium, *Apocal. 12. v. 9. 10.* Caput impiorum, & mundi Princeps, *Ioann. 12. 31. & 14. 30. & 10. 11. Epheſ. 2. 2. & 6. 12. 2. Ti*moth. 2. 26. *Hebr. 2. 14. 1. Ioan. 4. 4.* Deus ſeculi huius, 2. *Cor. 4. 4.* coliſtrongus, *Apoc. 3. 4.* confertur armato homini, *Matth. 12. 29.* Leuiathan, *Eſa. 27. 1.* Leoni rugienti. 1. *Petr. 5. 8.* vt fulgur è cœlo cadit, *Luc. 10. 18.* vocatur Draco magnus, & ſerpens antiquus, *Apoc.* generis humani hoſtis eſt, *Gen. 3. 1. Matth. 13. 39. 1. Petr. 5. 8.* Imperium mortis habere dicitur, *Hebr. 2. 14.* quia ab ipſo exortum eſt peccatum, quod mors eſt conſecuta, & ipſe nos quotidie ad peccatum ſollicitat, vt nos in æternæ mortis exitium ſecum trahat. Iudæ cor ingreditur. *Luc. 22. 3. Ioan. 13. 27.* in malis efficaciter operatur, 2. *Theſſ. 2. 9.* Tentator eſt, *Marc. 1. 13. Luc. 4. 2. Actor. 5. 3. 1. Theſſ. 3. 5.* Diabolus cum ſuis in terram deiectus, *Apoc.* Deo ſubiectus, 1. *Sam. 16. 14. & 18. 10. 1. Reg. 22. v 20. 23. Iob. 1. V. 6.* ... 6. *Matth. 8. Ver. 31. 32. Marc. 5. V. 12. 13. Luc. 8. V. 31. 32. &* 2. *Theſſal. 2. v. 9. 11.* non plus poteſt, quam Deus illi permittit, 2. *Paral. 18. 20. Iob. 1. 12. & 2. 6. Matth. 8. 31. Marc. 5. 12. E-* ... 2. *Timoth. 2. 26. Apocalyp. 20. 7.* tribuitur illis poteſtatum & principum appellatio. *Epheſ. 6. 12.* ab affectu Diabolorum, ex quo intelligitur, quæ ſit illorum vis ac poteſtas, minimè id quidem, quaſi vel ſit infinita illorum potentia, vel quod poſſunt, ſuapte ſponte, ſed quod ita illis laxet habenas Deus, vt eorum audacia ad amplificandam ſuam gloriam vtatur. Diabolus ſuperatur à Chriſto, *Matth. 12. 29. Luc. 11. 12. Coloſſ. 2. 15. Hebr. 2. 14. 1. Ioan. 3. 8.* à ... 16. 20. à fidelibus. *Iac. 4. 7. 1. Petr. 5. 9. 1. Ioan. v 13. 14.* transfiguratur in Angelum lucis, 2. *Corinth. 11. 14.* colaphis cædit Paul. 2. *Cor. 12.*

Diaboli, ſiue Satanæ Angelus, pro ipſo Satana, 2. *Cor. 12. 7.* aſtutia eius, *Geneſ. 3. V. 4. 5. 1. Paral. 21. 1. Iob. 11. & 2. 4. Matth. 4. 3. & 13. 19.* ... 4. 15. *Luc. 8. 12. Act. 16. 17. 2. Corinth. 2. 11. & 11. v 3. 14. Epheſ. 6.* ... *Petr. 5. 8. Apocal. 12. 12.* caſus horrendus, *Luc. 10. 18.* Filii eius, ... 13. 38. *Ioan. 8. v. 41. 44. Act. 13. 10. 1. Ioan 3. V. 8. 10.* quos gignere dicitur, non ſubſtantiæ, ſed qualitatis corruptæ & imitationis reſpectu, alioquin & viperæ homines gignerent, *Matth. 3. 7.* eius iudicium, ... 25. 41. 1. *Tim. 3. 6. 2. Petr. 2. 4. Iuda v. 6.* nequitia, *Matth. 13. 19.* ... 4. 15. *Luc. 8. 12. & 23. 31. Ioan. 13. 2. 1. Theſſal. 2. 18. Apocal. 12 v. 13.* ... poteſtas ac tyrannica dominatio, *Matth. 12. 29. Marc. 3. v 27. Luc.* ... reſiſtendum ei eſt, *Epheſ. 4. V. 27. Iacob. 4 verſic. 7. 1. Pet. 5 v. 9.* ... non permittitur ſuam de Chriſto proferre ſententiam, ... 1. v. 34. eo quod non Diaboli munus ſit prædicare Euangelium. Quamobrem Paulus quoque ægre fert Pythonis teſtimonium, *Act. 16. v. 18.* Diabolicus ſpiritus, pro Diabolo, per Hebraiſmum, *Luc. 4. V. 33.* Diabolis ſeu dæmonibus immolare, nefas, *Leuit.* ... *Deut. 32, 17, 2, Paral. 11, 15, Pſal. 106, 37, Baruch. 4, 7, 1, Corinth. 11.* Diabolo ſeu Satanæ tradi, 1, *Cor. 5, 5, 1, Tim. 20.* Diabolos eſſe Spirituales eſſentiales, ſenſu & intelligentia præditos, non autem affectus, aut perturbationes malas, probatur, *Iob. 1, 6. & 21, Matth. 8. 29. & 12.* ... 41, *Ioan. 8, 44, 2, Petr. 2, 41, Ioan. 3, v. 8, 10, Iuda v. 6, 9,* vnum Deum credunt, *Iac. 2, 19,* eum agnoſcunt, *Matth. 8, 29, Marc. 1,* ... & 5, 8, *Luc. 4, v. 34, 41, & 8, 28, Act. 19, 15.*

Diabolos & impios damnatos aliquando ſeruatum iri colligunt nonnulli ex *Coloſſ. 1, 20,* ſed perperam. Eo enim loci agitur de ... Eccleſia, quæ per Chriſtum reconciliari dicitur, quam alibi mundum, ſimili dicendi genere appellat Apoſtolus, 2. *Corinth. 5.* ... & *Epheſ. 1, 10.* vbi etiam τῶν πάντων, id eſt, omnium nomine intelligendum eſt totum Eccleſiæ corpus, quod poſtea in duas veluti partes diuiditur: nempe in ea, quæ ſunt in terris per ... implicitèr intelliguntur fideles ante Chriſti aduentum mortui: per hæc vero, quos Chriſtus viuos deprehendit, vel qui ſunt poſt aduentum conſecuti, quorum rurſus duas ſpecies facit Apoſtolus, quæ tamen in vnum corpus coaluerint, Iudæos nimirum & Gentes. Nihil ergó eo loci de Diabolis & damnatis aliquando ſaluandis.

¶ Sententiae Patrvm.

Impoſſibile eſt, humanam naturam non tentari. Vnde in oratione Dominica dicimus: Ne nos inducas in tentationem, quam ferre non poſſumus, non tentationem pariter refutantes, ſed vires ſuſtendi in tentationibus deprecantes. *Hieronymus ſuper Matth.*

Diabolo hoc nomen eſt, poſtquam homini inuidit. *ibidem Epiſt. 5.*

Vnusquiſque vero tentatur a concupiſcentia ſua abſtractus & illectus: Dehinc concupiſcentia cum concepit, parit peccatum: peccatum vero cum conſummatum fuerit, generat mortem: liberi arbitrii nos condidit Deus: nec ad virtutes, nec ad vitia neceſſitate trahimur, alioqui vbi neceſſitas eſt, nec damnatio, nec corona eſt. Sicut in bonis operibus perfector eſt Deus, (non eſt enim volentis, neque currentis, ſed miſerantis & adiuuantis Dei) vt peruenire valeamus ad calcem: ſic in malis atque peccatis ſemina noſtra ſunt incentiua & perfectio Diaboli. Cum viderit nos ſuper fundamentum Chriſti ædificare fœnum, ligna, ſtipulam, tunc ſupponit incendium: ædificemus ergo aurum, argentum, lapides precioſos, & tentare non audebit, quanquam in hoc non ſit certa, & ſecura poſſeſſio. Sedit quippe Leo in inſidiis, vt in occultis interficiat innocentem. Et vaſa figuli probat fornax, homines autem iuſtos tentatio tribulationis. Et in alio loco ſcribitur: Fili, accedens ad ſeruitutem Dei, præpara te ad tentationem. *Hieronym. contra Iouinianum Epiſt. 9. c 9.*

Dicimus quoque & iudicium futurum in quo iudicio vnusquiſque recipiet propria corporis prout geſſit, ſiue bona, ſiue mala. Quod ſi homines recepturi ſunt pro operibus ſuis, quanto magis & Diabolus, qui omnibus exiſtit cauſa peccati De quo ſenſimus illud, quod ſcriptum eſt in Euangelio: Quia & ipſe Diabolus, & omnes angeli eius cum his, qui opera eius faciunt, & criminantur fratres, cum ipſo pariter æterni ignis hæreditatem patientur. Si quis autem negat, Diabolum ignibus æternis mancipandum non eſſe, partem hæreditatis Dei cum ipſo, ſed eam in igne accipiat, & ſentiat verum eſſe, quod negauit. *idem epiſt. 34.*

Non eſt, quod cuiquam noſtram adſcribamus ærumnam, niſi voluntati. Nemo noſtrum tenetur ad culpam, niſi voluntate propria deflexerit. Non habent crimen, quæ inferuntur reluctantibus: voluntaria tantum commiſſa ſequitur delictorum inuidia quam in alios deriuamus. Voluntarium ſibi militem eligit Chriſtus, voluntarium ſeruum ſibi Diabolus auctionatur. Neminem iugo ſeruitutis adſtrictum poſſidet, niſi ſe ei prius peccatorum ære vendiderit. *Ambroſius de vita beata, & habetur 15. quæſt. 1. Non eſt, quod cuiquam.*

Anima nunquam à corpore vinceretur, niſi prius à Diabolo tentaretur. Nam niſi quis porci more vixiſſet, nunquam accepiſſet in eo Diabolus poteſtatem: aut ſi accepiſſet, non vt perderet, ſed vt probaret. Sine permiſſione Dei Diabolum nocere non poſſe cognoſcas, ſic potentiam Diaboli magis timeas, quam diuinitatis offenſam. *idem ſuper Lucam.*

Satanæ ſemper voluntas iniqua eſt, ſed nunquam poteſtas iniuſta, quia à ſemetipſo voluntatem habet, ſed poteſtatem à Deo. Quod enim inique ipſe facere appetit, hoc Deus non niſi iuſte facere permittit. Iniuſte igitur formidari non debet, qui nil, niſi permiſſus, valet. *Greg. l. 2. moral.*

Quædam qualitates morum ſunt certis vitiis vicinę: Nam mores aſperi aut crudelitati, aut ſuperbiæ ſolent eſſe coniuncti: mores autem blandi, & paulo amplius, quam decet, lætiores nonnunquam coniuncti ſunt luxuriæ, & diſſolutioni, Intuetur ergo inimicus generis humani vniuscuiusque mores, cui vitio ſint propinqui: & illa ponit ante faciem ad quæ cognoſcit facilius inclinari mentem, vt blandis & lætis moribus ſæpe luxuriam, nonnunquam vanam gloriam aſperis vero mentibus iram, & ſuperbiam, & crudelitatem opponit *idem 14. moralium.*

Diabolus contra illos diuerſis tentationibus inſiſtit, qui poſſunt etiam aliis ſua vtilitate prodeſſe: vt dum illi impediuntur, non proficiant qui docendi ſunt. *idem eod. lib.*

Pugnator meus malignus ſpiritus, qui viuentem quemque accendit ad vitia, morientem trahit ad tormenta. *idem in libr. 18. moral.*

Diabolus dicitur iumentum, draco & auis. Humanum genus tribus vitiis valde tentat: luxuria, malitia & ſuperbia. In eis igitur, quos excitat ad luxuriam iumentum eſt: ad nocendi malitiam, draco eſt: ad ſuperbiam, auis eſt. *Gregor. libr. 3. Moralium.*

Fili, accedens ad ſeruitutem, ſta in timore. Hoſtis enim noſter quanto magis nos ſibi rebellare conſpicit, tanto amplius expugnare contendit. Eos autem pulſare negligit, quos quieto iure poſſidere ſe ſentit. Diabolus contra illos diuerſis tentationibus

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

inſiſtit,qui poſſunt etiam aliis ſua vtilitate prodeſſe, vt dum illi impediuntur, non proficiant, qui docendi ſunt. *idem libro* 14. *Moralium.*

Prius complexionem vniuſcuiuſq; aduerſarius perſpicit ; & tunc tentationis laqueos apponit. Alius namq; lætis,alius triſtibus,alius timidis,alius elatis moribus exiſtit. Quo ergo aduerſarius occultus facile capiat, vicinas complexionibus deceptiones parat : quia lætitiæ voluptas iuxta eſt, lætis moribus luxuriam proponit. Et quia triſtitia in iram facile labitur, triſtibus poculum diſcordiæ porrigit: quia timidi ſupplicia formidant,pauentibus terrores intentant. Et quia elatos extolli laudibus conſpicit, eos ad quæcunque voluerit, blandis fauoribus trahit. Singulis igitur hominibus vitiis conuenientibus inſidiatur. *Greg.lib.*29.*Moral ſuper illud Iob, Dimiditur æſtus ſuper terram.*

Dæmones debemus interimere, non eorum ſubſtantiam perimentes,ſed quia opus eorum, & ſtudium eſt,vt nos peccare faciant, ſine dubio eorum interitus eſt : ſi non peccamus. Si omnes nos hoſtes deſtruxerimus,tunc diem feſtum Domino celebramus.*Gregor. hom.*8.*ſuper illud Pſal.*100.*In matutino interficiebam omnes peccatores terræ.*

Hoſtis noſter tanta ſe arte palliat, vt culpas noſtras virtutes fingat,vt inde quiſque quaſi expectet præmia, vnde dignus eſt æterna ſubire tormenta Plerunq; enim in vlciſcendis vitiis crudelitas agitur,& iuſtitia putatur : atq; immoderata iuſti zeli ira meritum creditur. Similiter effuſio,miſericordia : tenacitas,parcitas : & pertinacia,conſtantia reputatur. *Gregor.in Moral. ſuper illud Iob* 40. *Cartilago illius quaſi laminæ ferreæ*

Iniuſtum eſt ſeruire diabolo,qui nullo placatur obſequio. *Greg. in homil.*

Dæmonum eſt mala ſuggerere : noſtrum eſt non conſentire. Quoties eis reſiſtimus,toties eos ſuperamus, angelos glorificamus, Deum honoramus,qui viſitat,vt pugnemus : adiuuat,vt vincamus: conſolidat,ne deficiamus.*Bernh. in ſerm.*

Dæmones triplici acumine præſcientiæ vigent, ſcilicet ſublimitate naturæ,experientia temporum, reuelatione ſuperiorum poteſtatum : Quanto propinquius finem mundi Diabolus videt, tanto crudelius perſecutiones exercet, vt qui ſe continuo damnandum conſpicit, ſocios ſibi multiplicet,cum gehennæ ignibus addicatur. *Iſiodor.de ſummo bono, lib.*1.

Diabolus quando decipere quenquam quærit, prius naturam vniuſcuiuſque intendit, & inde ſe applicat, vnde aptum hominem peccandum inſpexerit. Diabolus ſerpens eſt lubricus,cuius ſi capiti,id eſt, primæ ſuggeſtioni non reſiſtetur, totus in intima cordis, dum non ſentitur illabitur. Tunc contra eum, quem poſſidet Diabolus acrius ſæuit, quando ſe diuina virtute ab eo expellendum cognoſcit.*idem lib.*3.

Multa ſolicitudine præcauendum eſt Chriſtianis, ne diabolicis iterum capiantur inſidiis & eiſdem rurſum,quibus renunciauerunt, erroribus implicentur.Non enim deſinit hoſtis antiquus transfigurans ſe in Angelum lucis, deceptionum laqueos vbiq; protendere; &,vt quoquo modo credentium mentes corrumpat,inſtare. Nouit cui adhibeat æſtus cupiditatis,cui illecebras gulæ ingerat,cui apponat incitamenta luxuriæ, cui infundat virus inuidiæ. Nouit quem mœrore conturbet, quem fallat gaudio : quem metu opprimat, quem admiratione ſeducat,omnium diſcutit conſuetudinem, ventilat curas,ſcrutatur affectus,&ibi cauſas quærit nocendi,vbi quemque viderit ſtudioſius occupari. *Leo Papa ſermone octauo Natiuitatis.*

Eſt autem quidem prauus ac ſubdolus ſpiritus qui eſt inimicus hominis,hoſtisque iuſtitiæ,hic inſidiatur vniuerſis, non fortuna, & eos qui Deum neſciunt,errore impedit,ſtultitia obruit,tenebris circumfundit,ne quis poſſit ad diuini nominis notitiam peruenire. In quo vno, & ſapientia continetur,& vita perpetua. Eos autem, qui Deum ſciunt,dolis & aſtu aggreditur, vt cupiditate aut libidine inueniat, aut peccatis deprauatos impellat ad mortem: vel ſi dolo nihil profecerit,violentia deijcere conatur : vulgi igitur & imperitorum opinionibus credunt, qui fortunam putant eſſe, quæ tribuat hominibus bona,& mala. *Lactant. Firmian. diuinarum inſtitut. libr.*3.

Scit ergo aduerſarius ille noſter, quanta ſit vis huius cupiditatis, quam quidem neceſſitatem dicere maluerunt, eamque à recto bono, & ad malum & ad prauum transferunt. Illicita enim deſideria immittit,vt aliena contaminet, quibus habere propria ſine delicto licet. Obijcit quippe oculis irritabiles formas, ſuppetitque fomenta, & vitis pabulum ſubminiſtrat : tum intimis viſceribus ſtimulos omnes conturbat & commouet, & naturalem illum incitat atq; inflammat ardorem,donec irretitum hominem, implicatumque decipiat. Ac ne quis eſſet,qui pœnarum metu abſtineret alieno, lupanaria quoque conſtituit, & pudorem infelicium mulierum publicauit,vt ludibrio haberet tam eos, qui faciunt, quam quas pati neceſſe eſt. His obſcœnitatibus animas ad ſanctitatem genitas, velut in cœni gurgite demerſit, pudorem extinxit, pudicitiam fugauit. Idem etiam mares admiſcuit, & nefandos coitus contra naturam,

contraque inſtitutum Dei machinatus eſt, ſic imbuit ho
armauit ad nefas omne. *idem lib.* 6.

Vtile eſt ſanctis tentationum flammis examinari,
quia fortes fuerunt,appareant,vel cognita per tentatio
mitate fortiores fieri diſcant. Et ſic cum probati fuerint
coronam vitæ. *Beda ſuper Matth.*

Quid prauius? quid malignius? quidue noſtro ad
quius? qui poſuit in cœlo bellum, in paradiſo fraudem
ter primos fratres,& in omni noſtro opere zizania ſem
in commeſtione poſuit gulam,in generatione luxuria
tione ignauiam,in conuerſatione inuidiam,in guberna
tiam,in correctione iram, in præſulatu ſiue dominat
In corde poſuit cogitationes malas, in ore poſuit lo
in membris operationes iniquas : in vigilando mo
praua opera,in dormiendo ad ſomnia turpia. Lætos m
ſolutionem,triſtes autem ad deſperationem.Sed vt bre
omnia mala mundi,ſua ſunt prauitate commiſſa. *Aug*
commun.ſerm. 4.

Diabolus eſt angelus per ſuperbiam ſeparatus à Deo,
tate non ſtetit,doctor mendacii,quia ab ipſo primum
mendacium. Ipſe eſt aduerſarius effectus generis n
mortis,ſuperbiæ inſtitutor,radix malitiæ, ſcelerum ca
omnium vitiorum,perſuaſor turpium voluptatum.H
illum primum hominem à Deo factum Adam paren
noſtrum intueretur, videretque hominem ex limo ter
nem Dei factum, pudicitia ornatum, temperantia
charitate circumdatum,immortalitate veſtitum,z
uidus tantam beatitudinem hominem æternum ac
ipſo,dum eſſet angelus,per ſuperbiam agnoſcitur a
ſtatim inſatiabilis homicida, primum parentem no
talibus bonis exſpoliauit, & nos interemit. *Auguſtin*
num Comitem.

Spiritualium rerum corporalium ſimilitudines m
quemadmodum innoteſcant ſpiritibus immundis, v
culi patiatur anima noſtra ex iſto terreno corpore, v
noſtro ſpiritu videre nequeamus,explicare difficile eſt.
tamen indiciis conſtat, enunciatas dæmonibus cogi
num, qui tamen ſi virtutum internam ſpeciem in h
nere poſſent,multos non tentarent. Sicut in Iob mir
tiam ſi poſſet Diabolus cernere, nollet à tentato vſq
*Auguſt.ſuper Geneſin libr.*10.

Chriſtus ſe tantum dæmonibus innotuit,quantum
notuit igitur dæmonibus non per id quod eſt vita æ
incommutabile,quod illuminat pios : ſed per quæda
ſiue virtutis officia,& per occultiſſima ſigna ſuæ po
gelicis ſenſibus, & malorum ſpirituum potius, qua
hominum poſſent eſſe conſpicua.Deinde quando ea p
ducendo indicauit,& aliquando altius latuit,dubita
ceps dæmonum eumque tentauit an Chriſtus eſſet. *Aug*
*Dei, lib.*9.

Internas animi cogitationes Diabolum non videre
ſed motu eas corporis ab illo & affectionum iudiciis c
mento didicimus. Secreta autem cordis ſolus ille no
dicitur : Tu ſolus noſti corda filiorum hominum. *ide*
tion.Eccleſiaſt.dogmatum.

Diabolus non inualeſceret contra nos, niſi ei v
ſtris præberemus : & locum ei introeundi & domina
cando faceremus : vnde, Nolite locum dare diabolo. *A*
*hom.*3.

Sciendum eſt,hanc eſſe naturam dæmonum, vt
ſenſu terrenorum corporum ſenſum facile præced
etiam propter aerei corporis ſuperiorem mobilitatem
curſus quarumlibet rerum,vt hominum vel ferarum
volatus auium incomparabiliter vincant. Quibus d
quantum ad aereum corpus attinet præditi, hoc eſt,
ſus,& celeritate motus multo ante cogitata nuntiant,
pro ſenſus terreni tarditate mirentur. *Auguſt.lib.de N*
num.

Nullus homo tanta iuſtitia eſt præditus, cui non
tentatio tribulationis, ad perficiendam vel probanda
Auguſt.contra Fauſtum.

Quodam loco dixi, dæmones aliquando hominum
nes non ſolum voce prolatas, verum etiam cogitatio
cum ſigna quædam ex animo exprimuntur in corpore,
tate perdiſcere.Rem dixi occultiſſimam,audacius a
debui. Nam peruenire iſta ad notitiam dæmonum p
experimenta compertum eſt. Sed vtrum quædam ſig
corpore cogitantium illis ſenſibilia, nos autem late
ſpirituali iſta cognoſcant: aut difficillimè poteſt ab h
omnino non poteſt inueniri. *Auguſtin.libr.*1.*Retract*
Quodam loco.

Non omnes malæ cogitationes noſtræ ſemper Diab
tur,ſed aliquoties ex noſtri arbitrii motu emergunt.
cogitationes ſemper à Deo ſunt. *Auguſtin. de doctrina*
cap. 49.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

...liberrimè confitemur quod rectiſſimè credimus, Deum Do-minumque rerum omnium, qui creauit omnia bona valde, & mala ...exoritura eſſe præſciuit, & ſciuit magis ad ſuam omnipo-tentiſsimā bonitatem pertinere, etiam de malis benefacere, quàm mala eſſe non ſinere: ſic ordinaſſe Angelorum & hominum vitam, ...prius oſtenderet quid poſſet eorum liberum arbitrium: de-inde quid poſſet ſuæ gratiæ beneficium, iuſtitiæque iudicium. *Au-g. de corrept. & grat. c. 10.*

¶ Poeticae Sententiae.

Ex Anthol. Sac. Iacobi Billij.

De Satanæ aduerſus hominem crudelitate.

Saeuitiem horrendam Satanæ cui noſſe libebit,
Quoque ſuos tractet perfidus ille modo,
Iſſibi proponat dira feritate Tyrannum,
Atque hominis præter qui nihil ora gerat.
Namq; cadaueribus velut hic, quos Marte ſubegit,
Alligat, vt miſeris ſit mora longa necis:
Sic atri quoque rex Erebi, quos arripit, ad res
Fluxas, & fragili ſorte, ligare ſolet.

Quæ Diabolo aduerſum nos odii cauſa ſit.

Dic mihi, cur tantis odÿs nos perfidus hoſtis
Exagitat, bellis tam grauibusq; petit?
Cauſam odÿ, tantiq; cupis cognoſcere belli?
Hic odio ſummi numinis ipſe facit.
Euttum in noſtri generis ruit impete cæco,
Quod nequeat ſupero bella mouere patri:
Vt ſi quis Regem nequeat cum lædere, Regis
Arreptam ſtatuam dente manuq; petat.

Diabolum ſtatim vt virtus aliqua in nobis oritur, eam extinguere conari.

Semina cum quadam Chriſtus tibi mittit ab alto,
Hæc tibi ne rapiat miluus ab ore, caue.
Peruigil excubias agito, nam peruigil hoſtis
Excubat, vt rapiat munera miſſa tibi.
Vt genuiſſe marem te perſpicit, illico currit,
Vt necet, hunc, Pharÿ gens truculenta ducis.
Nam vt eſt in te Chriſtus, rex impius ipſum
Protinus horrenda tollere morte cupit.

Cauendum eſſe ne aditum ad nos Satanæ præbeamus.

Eua parens, quonam tua mens abſceſſerat, angui
Aures peſtifero cum patuere tua?
Quis furor, vt vetita legeres ex arbore pomum,
Quod generi inuexit tam mala multa tuo?
Vos Euæ ſoboles, vos Euæ audite nepotes,
Quæ fuit & vobis & mihi cauſa necis.
Angui aditus omnes precludite: namq; parenti
Obfuit, huic facilem quod dedit ipſa fidem.

Diabolum callide nobis fluxa bona offerre, vt nos in ſeruitutem conijciat.

Obtulit Iſacidis Pharius bona multa tyrannus:
Seruili at tandem colla dedere iugo.
Obtulit his etiam Chaldæi commoda regni
Rabſaces, clauſos obſidione tenens.
At ſub promiſsis id agebat callidus, omnes
Regis vt Aſſyrii ſubderet imperio.
Sic quoque ſeruitio quo nos premat, & bona cæli
Eripiat fragiles obÿcit hoſtis opes.

Diaboli poteſtatem à Chriſto factam eſſe.

Cum canis eſt mordax, hunc tu compeſce catena:
Irritus illius tum furor omnis erit.
Tum fruſtra ſeſe huc vertet, ſe vertet & illuc:
Dum tibi ſemper ab hoc cura ſit eſſe procul.
Sic Satanam Chriſtus tam dura compede vinxit,
Iam nullum vt ſæuo lædere dente queat:
Il modo dum quiſquam caueat ne ſtultus ad illum
Tendat, & æterna ſit ſibi cauſa necis.

Quàm miſerè nos hoſtis noſter decipiat, dum per res fluxas à ſempiternis auertit.

Magnus te ſpoliat Satanas per parua, lutumq;
Porrigit, vt gemmas detrahat ipſe tibi.
Quid gemmas dico? cælum tibi ſurripit ipſum;
Dum tua porrecta pectora paſcit humo.
Vmbram offert, ſpectrumq; boni proponit inanis
Ante oculos, veras vt tibi demat opes.
Ac velut in ſomnis rerum phantaſmata monſtrat:
Redditus vt luci nudus inopſq; gemas.

¶ Similitudines.

Quemadmodum fit in nauigiis, qui vacuam habent nauem, non ...piratarum inſultum: non enim veniunt vt conterant na-...nihil vehentem: cæterum ij qui nauem habent onuſtam, me-...piratas. Nam pirata illuc properat, vbi aurum, vbi argen-tum, vbi lapides precioſi: Sic & diabolus non facile perſequitur peccatorem, ſed iuſtum potius, vbi multæ ſunt opes. *hom. 4. in Eſai. Chryſoſt.*

Si nautæ vnam ſtellam aſpicientes, non dicam ad vnamquamq; prouinciam, vel inſulam, ſed vnamquamque ciuitatem, & ad ſingu-la loca quæ petunt, ſine aliquo errore, aut deuagatione dirigunt curſum: Quanto magis diabolus, qui princeps aeris conſtitutus, to-tam terram non ſolum ſciebat, ſed etiam videbat, poterat Chriſto ſingula loca digito demonſtrare, & vniuſcuiuſque regni honores & ſtatum verbis exponere? *In cap. 4. Matth. hom. 5.*

Sicut piſces fortiores ſemper deuorant infirmiores: ita diabolus cum delectatione compellit homines in mala opera, vt alterutrum ſe comedant. *In c. 4. Matth hom.*

Sicut homo ſine armis non poteſt aliquid facere contra hoſtem: Ita diabolus ſine homine non valet aliquid contra hoſtes. *in cap. 8. Matth. hom. 21.*

Sicut homo malignus, ſi viderit aliquem orphanum habere ſub-ſtantiam paternam, ducit eum frequenter ad prandium, donat illi interdum aliquod ſpecioſum veſtimentum, loquitur illi dulces ſer-mones, donec tollat facultates eius. Sic & diabolus videns homi-nem habentem in ſe theſaurum cœleſtem, id eſt, animam immor-talem à Deo creatam ſapientiam cœleſtem in arca terrena poſitam, oſtendit illi aurum & argentum, & concupiſcibilia ornamenta, o-ſtendit illi veſtes precioſas & delicioſos cibos, glorioſos honores, vt per hoc ſubiugans eum voluptatibus ſuis auferat ſalutem animæ eius, & corrumpat gratiam cordis ipſius. *in cap. 11. Matth. homi-lia 27.*

Sicut qui iugum ſuſcipiunt Chriſti, Chriſtus eos delectat in ſpiri-tu ne fatigentur in bonis operibus: Sic & qui iugum ſuſcipiunt diaboli, diabolus eos delectat, & decipit ne diſcedant à malo impij vſque ad mortem ſuam. *in caput vndecimum Matthæi homilia vi-geſima octaua.*

Sicut aſsidua eſt in mari tempeſtas: Sic in iſto mundo, perſequu-tio Sathanæ. *in Matth. 21. hom. 39.*

Vt ex veſtimento naſcitur tinea, quæ comedit veſtimentum: & ex oleribus vermis naſcitur, qui olera vniuerſa corrumpit, ſic & in ſpiritualibus eſt: ex ipſo propoſito eorum ſpirituali accipit occaſio-nem inimicus, vnde eis retia texit. *in 23. Matth. hom. 43.*

Quemadmodum ſi quis à rege ſuo contra hoſtem tranſmiſſus col-ludit cum eo, & factione habita fugam petit, prodit cauſam regis ſui & confundit virtutem ipſius: Ita qui ſuo arbitrio & negligen-tia diabolo locum dat, confundit eum, qui propter gloriam ſuam contra diabolum, eum quaſi in expeditione creando tranſmiſit, & victus oſtendit diabolum potentem eſſe, quum nihil poſſit. *in Mat-thæum c. 25.*

Si violentus quiſpiam tyrannus, qui omnes qui in manus ſuas venerint, plurimis malis afficiat: hic ſi vel regem, vel regium filium captum, iniuſtè interimat, illius mors etiam alios vlciſci poterit. Sic aliquis qui debitores poſtulet, verberet, in carcerem inijciat, & hac inſania etiam nihil debentem coerceat: ſic etiam eorum quæ in debitores commiſit, dabit pœnam, interficietur ab illo. Non aliter in Ieſu venit. Eorum enim quæ in nos fecit diabolus, propter ea quæ in Chriſtum auſus eſt, poſtulatus eſt ad ſupplicium. *homil. 6. in Ioan.*

Vt miles in militia ædificia non conſtituit, ſed vilia tuguriola, ne-que agrum excolit, ſed valla tantum & foſſas ad munitionem ſuſci-tat: & neque mercaturam exercet, ſed ſcit hæc in patria, non in ca-ſtris facienda eſſe: Ita & nos facere oportet, qui huc militare veni-mus aduerſus diabolum, ſupernam patriam, & ibi omnem affluen-tiam expectantes. *hom. 66.*

Quemadmodum canis aſſiſtens menſæ, ſi videt hominem ve-ſcentem ſubinde aliquid eorum quæ in menſa ſunt ipſi proijcien-tem, manet aſſiduè: Quod ſi ſemel atque iterum ſic aſtitit, vt diſ-ceſſerit nihil adeptus, protinus abſtinet, veluti qui iam fruſtra & incaſſum aſſiſtat: Itidem & diabolus iugiter nobis inhiat, ſi quod blaſphemum verbum ipſi ſeu cani proijciamus: hoc accepto rur-ſus aggreditur. Quod ſi perſeueraueris gratias agere, iugulaueris illum fame celeriterque abegeris, & aufugere coegeris. *ſerm. 3. de Lazaro.*

Deus diabolum habitare voluit, tanquam prædonem quempiam ac tyrannum; qui niſi quem apprehenderit inermem & ſolitarium in ſuas ſpeluncas deſcendentem, accedere ſane non ſuſtinet: niſi nos per deſertum locum iter facientes viderit, appropinquare non au-det. Deſertus autem locus diaboli nihil aliud eſt, niſi peccatum. Op-us eſt ergo nobis fidei ſcuto, ſalutis galea, ſpiritus gladio: non vt ne ma-lum aliquod patiamur tantum, ſed vt illius caput irruere volentis obtruncemus. Serpentis formam gerit, deorſum trahitur, ab infe-riori loco depugnat: id eſt, à rebus quæ infra nos ſunt, à voluptate, diuitiis, à ſecularibus rebus. Si quem viderit volatu ad cœlum ferri; primo ſaltu eo vſque contingere haudquaquam poteſt: deinde id aggreſſus, celeriter elabetur: neque enim pedes habet ne formides: non alas, ne terreare: ſuper terram trahitur iis quæ infra ſunt, adhæ-reſcens. Igitur nihil ſit tibi cum terra commune, ac labore nullo e-gebis: Neque enim eam pugnam nouit quæ aduerſo vtrinque

cornu geritur, ſed veluti ſerpens ſpinis occultatur, intra diuitiarum impoſturam aſſiduè latitans: qui ſi ſpinas incideris, facile aufugit, timidus redditus; ſi & in illum diuinas incantationes canere noueris, ſtatim vulnerabitur: ſunt enim nobis incantationes ſpirituales, ipſum nomen Domini noſtri Ieſu Chriſti, atque ipſius crucis potentia. Hæc ipſa incantatio non ſolum draconem à ſpoliis abigit, atque in ignem conijcit, ſed & vulneribus quoque medetur. *Homilia octaua ad Romanos.*

Vt pugiles atque luctatores, quibus nequaquam curæ ſit inceſſus & habitus, verum his omiſſis, veſtem oleo madidam induant, atque ad vnam tantum rem intenti ſint, quo pacto & aduerſarios feriant, & ipſi illorum ictus eludant: Stat ecce diabolus dentibus ſtridens, ac modis omnibus te proſternere cupiens, tu circa huiuſmodi diabolicum prorſus ornatum verſaris. *Hom.8.ad Hebr.*

Sicut hamo eſcæ præda poſita piſces illudeſcimus & decipimus, qui videntes eſcam, hamum non conſiderant, & dum prædam volunt rapere, hamo capiuntur: Sic & diabolo contigit, dum tantum hominis corpus in filio Dei conſiderat, & Deum in corpore non agnoſcit, quaſi ad præparatam ſibi prædam, ſolita rapina feſtinat. Sed dum vult draco auidus prædam rapere, ipſe draco, vt piſcis adductus in hamo, præda Domini captus efficitur. *Homil.44. epiſt.ad Hebr.*

Quemadmodum ſub adulteris corpus corrumpitur: ſic anima ſub Satanæ cogitationibus inquinatur exemplis peruerſis à cogitationibus corruptis. *De pœn. ſerm.4.*

Enimuero & diabolus tunc infeſtat vehementius: & ſicut piratæ nauigantes in mari, non tunc inſidiantur, cum è portu vident egredientes, nam quid prodeſſet inuadere nauem vacuam? Sed tunc omnes artes mouent, cum onuſtæ redeunt: Ita & malignus ille dæmon, cum nos viderit multa conuexiſſe, nempe ieiunium, preces, eleemoſynas, continentiam, aliasque virtutes omnes, eſſeque nauim noſtram gemmis pietatis plenam: tunc vndequaque ſeſe obijcit, vt theſaurum rapiat, & in ipſo portus ingreſſu vincat & ſpoliet. *ſermone 9.de Ozia.*

Quemadmodum ciuitas quæ muris cincta non eſt, facile venit in poteſtatem hoſtium, propterea quod prorſus abſit id quod fuerat hoſtium incurſus arcendus: Sic & animam non munitam precibus, diabolus facile in ſuam redigit ditionem, nec multo negotio omni genere ſcelerum implet. *lib.2.de Oratione.*

Quemadmodum qui cum rege colloquuti ſunt, ab hoc ſermones placidos honoremque ſunt conſequuti, non dignantur in contubernium venire mendicorum & abiectorum hominum: Ita qui cum Deo fabulatus eſt, eique ſua vota protulit, nequaquam dignabitur mali & impii ſpiritus familiaritatem admittere. Nam verè profectò quiſquis voluptatibus ſeruit, cum dæmonibus habet familiaritatem, atque eorum inſaniam imitatus eſt: ſicut è diuerſo, qui temperans eſt, ac iuſtitiam exercet, cum angelis habet commercium, & illorum æmulatur dignitatem. *libro ſecundo de Oratione.*

Peccatum initio ſumpto, niſi ſtatim prohibeatur, tanto procurrit impetu, vt contineri nequeat: non ſecus quam ferocientes equi, qui freno ex ore eiecto, & aſcenſore excuſſo moleſti primum ſunt occurrentibus. dein nullo obſtante, ab excelſa petra ſe præcipitant. Et idcirco animas, ſalutis noſtræ inimicus, ita in hanc potiſſimum inſaniam agit, vt medicos repellant: quo deſtitutas à medicis, grauioribus & pluribus malis diuexet. Ita enim corpore ægrotantes, quamdiu ad ſe permittunt accedere Medicos, aliquam adhuc ſpem ſanitatis habent. Vbi autem phrenetici facti illos extrudunt, & dentibus mordent, nolentes è morbis liberari: tunc tandem incurabiliter laborant, non quod ea ſit natura morbi, ſed quod ab his deſtituti ſunt, qui à morbo liberari poſſunt. *Contra gentes, & in Babylam martyrem.*

Procopij, vt Deus inuiſibilis ſui monumentum reliquit homini viſibilem arborem: Ita ſerpentem, qui fuit organum inconſpicui diaboli, proſternit maledictione, vt quamuis homo diabolum non videat, neque ſciat quid paſſus ſit, tum cum nouerit ſerpentem antea erectum inceſſiſſe, & nunc longum corpus per terram trahere, ex illa viſibili pœna, intelligat pœnas dediſſe diabolum, qui per ſerpentem, ceu organum homini illuſerit. Simile quiddam accidit in Euangelio porcis in mare præcipitatis, quos ſubierunt dæmones, rogantes vt ſibi potius in hos irruendi copia daretur, quam vt demergerentur in abyſſum. Permiſit Chriſtus, vt inuiſibiles dæmones in viſibilibus corporibus demergeret, vt & nos poſſemus intelligere pœnas de ipſis viſibili modo eſſe ſumptas. *in Geneſ. capite tertio.*

Quemadmodum Chriſtus viuere in Paulo, & in aliis ſuis membris: Ita mori in eis diabolus dicitur. *in Iudices.*

Theophylacti, Satan nemini poteſt, niſi Dei permiſſu, obeſſe: ſicuti & carnifices ipſi, etſi nequiſſimi ſint, morte tamen damnatos conficiunt, & multis vt rectè viuant, cauſam præbent. *in priori ad Timoth.1.*

Iuſtini martyris, Quemadmodum eſſe dæmonas, ab ipſis dæmonibus diſcebant homines: Ita & eorum nomina ab ipſis docti fuerint. Primum enim ſacrificarunt homines dæmonibus: deinde

dixerunt diuinæ literæ: Sacrificarunt dæmoniis, non De[...]
admodum an ſint dæmones, nihil videntur dixiſſe lit[...]
dicunt: Sacrificarunt dæmoniis, non Deo: ita de co[...]
bus cum nihil dixerint, dicunt nomina dæmonum [...]
Belial. Quænam, inquit, concordia Chriſto, cum Beli[...]
nim vtebantur incantatores nominibus ad opera ſib[...]
neceſſario diſcebant ab eis. Nam qualis erat curation[...]
eos nomine nuncupabant. Dicta eſt autem ab Orige[...]
mnium interpretatio, in Hebraicorum nominum [...]
In reſponſion. ad Orthodox. reſponſ. ad quæſtionem [...]
nam.

Clementis, ſicut ignis quanto magis ligna accepe[...]
plius accenditur, & inualeſcit: Ita & cupiditatis rab[...]
adipiſcitur, auctior & vehementior efficitur. *libro term*[...]
num.

Sicut is qui acceperit ſub ſe milites, etiamſi ipſe [...]
ſuperiores ſint viribus, tamen dicit huic, Vade, & va[...]
ni, & venit: & alii, Fac hoc, & facit. Hoc autem pote[...]
virtute, ſed Cæſaris metu: Ita & fidelis quiſque dæm[...]
rat, etiamſi videantur illi multo eſſe hominibus fo[...]
propter ſuam virtutem, ſed propter Dei, qui eos ſub[...]
Nam & quod diximus, vt Cæſar apud omnes milites [...]
bus caſtris, atque in omni regno timeatur, cum ſit v[...]
exiguus viribus, non niſi poteſtate Dei agitur, qui [...]
mnibus, vt vni obtemperent. *libro ſecundo* [...]
num.

D. Baſilij. Vidi ego iam, partim audiui, res certa[...]
malia hominibus inimiciſſima, pardalim quandoque[...]
minis oculos præ ira inuadentem: qui autem feræ d[...]
rem quærunt, hominis imaginem ei ex charta oſten[...]
tim furibunda eam concerpit atque dilacerat, hoc arg[...]
oſtendens, quanta ſit eius aduerſus hominem inimici[...]
diabolus in imagine hominem apparentem inſecta[...]
Deum ipſum attingere nequit. Sic & contra nos bel[...]
tis oſtendit. *In aliquot Scripturæ locos.*

Theodoreti, ſicut qui tyrannidem cupiunt, regnum[...]
regiam ſibi quidem ſpeciem apparatumque circump[...]
ram, coronam, ſellam, currum, mores tamen qui reg[...]
unt, imitari nolunt, ideo ſæpe expelluntur. Ita diabo[...]
edendis per ſtatuas paſſus eſt poſt Chriſti aduentum [...]
rat. ſerm. 10.

Deus vtitur cacodæmone in noſtris tentationibus [...]
cus in theriacis, ſerpentibus & viperis: id enim agit, [...]
mo, *ſerm.3.*

Syneſii Cyrenæi, ſicut carbonibus accidit, vt facile[...]
cibus inflammentur, quod iam ante ad ignem con[...]
idonei: Ita dæmonis natura cum affectibus ſcateat [...]
quædam ſit & motus compos affectio, vbi ad animum[...]
cultatem in opus: impreſſione enim facit: quicquid[...]
quid autē actionem aliquam excipit, id ei aſſimila[...]
tur. Sic libidinem, ſic iracundiam, & quæcunque his [...]
dæmones conſuetudine ſua in animis, per eas partes[...]
gruentes ſunt, accendunt: quæ partes & naturalite[...]
ipſorum ſentiunt, & ab ipſis cum agitantur, tum co[...]
contra mentem inſurgant: donec vel totum animum [...]
vel ab expugnatione deſperent. Hoc certamen omnium[...]
eſt: neque enim vllo vel tempore, vel modo, vel loco[...]
tere: & vnde minime aliquis putet, ab ea parte ador[...]
que laquei, vndique inſidiæ, nullam inteſtini à ſe be[...]
nem omittunt, donec vel expugnent, vel deficiant. [...]
l.1.fol.66.

D. Hieronymi. Quomodo in legionibus & exerc[...]
ſunt tribuni, ſunt centuriones, ſunt ferentarii ac leu[...]
miles gregarius, & manipuli: commiſſaque pugna, [...]
dignitatum, & ſola fortitudo quæritur: Ita & in hoc [...]
lio, quo contra nos dæmones dimicamus, non quæru[...]
ſed opera, & glorioſior ille ſub vero imperatore Ch[...]
nobilior, ſed qui fortior eſt. *Contra Iouinianum.*

D. Auguſtini. Sicut Amalech reſtitit filiis Iſrael [...]
terram promiſſionis: ſic nobis diabolus, ſed vincitur, [...]
nus in crucis modum extendit Moſes, id eſt, Chriſtus [...]
Trin.l.4.c.15.

D. Cypriani. Diabolus dictus ſerpens, quia cum [...]
pit, cum per pacis imaginem fallens, occultis acceſſ[...]
de nomen ſerpentis accepit) ea eſt eius aſtutia, ea eſt [...]
di hominis cæca & latebroſa fallacia, vt aſſerere vid[...]
pro die, venenum pro ſalute, deſperationem ſub obte[...]
diam ſub prætextu fidei, Antichriſtum ſub vocabulo [...]
dum veriſimilia metiuntur, veritatem ſubtilitate fru[...]
transfigurat ſe in Angelum lucis. *Tractatu tertio de* [...]
plic.

Sulpitij, Martinus Cordatenſem diœceſim viſita[...]

illius Eccleſiæ diſcordantibus cupiens reformare, profectus cum comitatu diſcipulorum frequentiſſimo, vt ſemper mergulum flumine arupiſcatur, piſcium prædam ſequi, & rapacem inhiantem aſſidens vrgentem capturis: forma, inquit, hæc dæmonum eſt: inſidiantur incautis, capiunt neſcientes, captos deuorant, exaturari nequeunt deuoratis. *In vita Martin.*

Dæmones ſicut exercitus pugnaturi ea loca, per quæ venturas hoſtium turmas ſciunt, aut foueis intercludere: aut ſudibus præfixis, aut tribulis infeſtare dicuntur, ſcilicet vt etiamſi non in omnia quiſquam incidat, nullus tamen penitus euadat: Ita etiam dæmones multas in vita iſta humano generi illecebrarum inſidias tendunt, vt etſi plurimas earum aliquis effugiat, tamen ab aliqua capiatur. *De vero iudicio & prouident. Dei lib. 5.*

Anſelmi: Sciendum eſt quod ſic placitat diabolus contra hominem, quomodo improbus placitator contra alium aliquem. Improbus enim placitator licet non habeat rectum, tamen propter improbitatem ſuam veniens ad placitum, hoc quod eſt iniuſtum, iuſtum, & quod eſt iuſtum oſtendere vult iniuſtum. Sed cum eum aliquis peritus audit, & quod non rectam cauſam habeat, agnoſcit, eſſe iniuſtum quod ille dicebat iuſtum, & eſſe iuſtum quod aſſerebat iniuſtum: ſicque ille conuictus à placito diſcedit, quod aliquid facere non potuerit. Sed aliquanto tempore tranſacto, poſtquam hoc iudicium putat obliuioni eſſe traditum, iterum incipit cauſam, dicens ſibi fieri iniuriam. Quod ſi aliquis dicens, hoc iam eſſe definitum, dicit non recte eſſe iudicatum. Sed ille qui ſemel iam vicit, non attendat ad ea quæ dicit, ſed ſciat, quod ſemel eſt bene definitum, non eſt iterum incipiendum. Sic enim ſine labore ſemper ab inimico ſuo ſe liberare poterit. Similiter autem diabolus placitat contra hominem. Locus placiti huius eſt cor hominis alicuius. Ad hunc itaque locum diabolus venit ad placitum. Et licet ſciat quod rectum non habeat, tamen aſſerit verum eſſe quod falſum eſt & contra: ibi namque cogitationem veram eſſe quam immittit; ſcilicet quod homo mundum diligere, diuitias & honores appetere, deſideria implere, hæc & his ſimilia facere: quod quidem falſum eſt. Ex contrario dicit verum eſſe falſum, quod homo debeat mundum relinquere, diuitias & honores contemnere, deſideria carnis reſpuere, eleemoſynis peccata ſua redimere, monachatum de... ſuſcipere, hæc & alia plura facere. Quod totum verum probatur. Sed cum aliquis qui inter rectos, non rectoſque cogitatus diſcernere, audit diabolum in corde ſuo hæc dicere, indicat iniuſtam eſſe cogitatum, quem ille iuſtum eſſe dicebat: & eſſe iuſtum quod iniuſtum vocabat: & hoc iudicio facto, abiicit iniuſtum, & ſeculum contemnenſque ſeculum, accipit monachatum: ſicque diabolus conuictus à cordis placito recedit, contriſtaturque quod vincere non potuit, ſed poſtquam ſperat diabolus, quod homo oblitus fuerit, quod antea ſic iudicauerat, putans eum in aliqua parte inuenire immunitum ad eundem locum cordis reuerſus, eodemque placito, quaſi non recte diffinito conqueritur. Sed ſi ille pro certo cognouerit, quod rectum iudicauit in eo quod ſeculum relinquendum eſſe cenſuit, diabolus ſtatim non eſſe reſpondet, vt eum tam cito, vel ita omnino deſereret, adhuc ſibi ipſi remanendo in ſæculo indulgere, pauperibus vel Deum reſpicientibus ſubuenire. Sed ille qui ſemel mundum, atque diabolum rectè ſuperauit, non curat ea quæ fraudulenter dicit, ſed firmum tenet, quodquod ſemel rectè eſt ſtabilitum, non eſſe denuo deſtruendum: & quod rectè diffiniuit relinquendum non eſſe iterum appetendum. Sic enim facile Deo ſubiectus diabolum poterit ſuperate. *In ſimilit. c. 80.*

Vide Satan.

Dialectica.

DEFINITIO ET ETYMOL.

DIALECTICA, Græca dictio, & dicitur ἀπὸ τοῦ διαλέγειν, hoc eſt, à diſſerendo. Nam διαλέγομαι, diſputo & diſſero dicitur. Eſt autem Dialectica ars diſcernendi verum à falſo. *ſecund. ... Diadaſc.*

Dialectica eſt veri & falſi quaſi diſceptatrix & iudex. *Cicero, 4.* ... Iudicandi vias diligenter perſecuti ſunt ea ſcientia quam Dialecticen appellant. *In Topicis.*

Dialectica eſt ars ſeu via, rectè, ordine & perſpicuè docendi: quod fit definiendo, diuidendo, argumenta vera connectendo; mala & fallacia ſeu falſa retexendo & refutando.

Dialectica, quæ Latinè ars diſſerendi nominatur; artium ferè domina, docet vnde erui poſſint argumenta, explicando definit, obſcura explanat interpretando, ambiguum primum videt, deinde diſtinguit, poſtremò regulam adhibet, qua vera & falſa iudicentur, & quæ quibus propoſitis ſint, quæque non ſint conſequentia, quaſi lucem afferens ad ea, quæ confusè aut aguntur, aut reſpondentur. Quam primus fertur excogitaſſe Zeno Talentagorii filius, Pythagoræ, & Democriti tempore 88. Olympiade diſcipulus Xenophanis, & Parmenidis, qui tradidit, quæ de Philoſophia poſtea ſcripſit Empedocles, aliquanto autem poſt, ipſam locupletauit Dialecticam.

Inueniendi altera pars eſt, quam Topicen, id eſt, localem dixerunt. Illa certos quoſdam locos oſtendit, è quibus velut theſauris quibuſdam in rem quamuis confirmandam refellendamue argumenta ducantur. Porro inuentionem continent loci quidam: vt enim piſcator, venator, auceps certos quoſdam definitos locos habere ſolent, in quibus etſi non ſemper, tamen plerunque id, quod quærunt, inueniant: Ita & Dialecticus certos quoſdam habeat locos oportet, è quibus ceu latebris quibuſdem, argumenta in rem omnem ducat.

Iudicandi, Analyticen, id eſt, reſolutoriam nominauerunt: quæ formulas, & præcepta quædam argumentandi tradit, quibus ceu perpendiculis, atque normis quibuſdam explores, idoneáne ſint argumenta, quæ inueneris inſtituto tuo, an non idonea: proſint, an officiant magis: apta ſint, an inepta. Neq; enim vt quærenti quidquam primum occurrit, ita & commodiſſimum erit cauſæ ei, de qua erit dicendum: non magis quam vt lapis quiuis temere oblatus, ad vnam quamuis ædificii partem fulciendam eſt aptus: an vniuerſis morborum generibus, vna aliqua ſalubris eſt medicina. Ergo quemadmodum fabri nihil, niſi examinatum exploratumq; prius, operi ſuo ſolent inſerere: Ita ne nos quidem temere vnumquodq; operi noſtro, hoc eſt, orationi, qua fidem facere volumus, inſulcire debemus: ſed velut delectu quodam inſpicienda omnia, optima eligenda. Nam velut militi parum profutura ſunt quantumlibet bona arma, qui, quemadmodum vtendum iis ſit armis, ignoret: Ita ne loci quidem vtilitatem aliquam afferrent nobis, niſi qua via, quoque modo ex ijs copia dicendi paranda ſit, ſciamus.

Principio omnem diſſerendi rationem Græci, vt bonarum diſciplinarum aliarum omnium, ita & huius inuentores, ſua lingua διαλεκτικὴν appellauêre: quod nomen nonnulli Latinè tentantes dicere, diſſerturam vel diſputaturam dixerunt: quem errorem F. Quintilianus lib. 2. facile coarguit, etiamſi non me clam eſt, ab ipſo Fabio nonnunquam obiter atq; aliud interim agente, diſputatricem eam vocatam eſſe, &c. *Vnde dicta Dialectica.*

Dicta autem eſt à διαλέγομαι, quod diſſerere noſtri verterunt, id eſt, diſtinctè aliqua de re dicere. Significat autem colloqui & conferre cum aliquo aliqua de re. Ideoque Plato ſcientiam hanc ſcripſit eſſe δοῦναι καὶ ἀποδέξασθαι λόγους, id eſt; reddere & demonſtrare rationes.

¶ SENTENTIÆ PHILOSOPHORVM.

Definire, Diuidere, Ratiocinari, ſunt officia Dialectices.

Differt à Rhetorica: quod hæc ſplendidam magis & ad captum popularem orationem inſtruit: Dialectica res nudas proponit: Rhetorica verò addit elocutionem, quaſi veſtitum. Veteres aliter diſcernebant forenſes & ſuaſorias materias: Dialecticæ verò omnes quæſtiones alias, de quibus certa quadam methodo & ratione docendi ſunt homines: iuxtaque hoc diſcrimen, proprius Dialecticæ finis eſt, docere: Rhetoricæ autem, permouere atque impellere animos, & ad effectum aliquem traducere: cum de natura virtutis di putamus, Dialectica conſulenda erit: quæ quid ſit virtus, quas habeat cauſas, partes, effectus oſtendat. Cum autem ad virtutem colendam homines adhortamur, loci Rhetorici ſequendi erunt, &c. Itaque quæ Orator magnifico orationis ſplendore molitur, ea Dialecticus breuiter & argutè, velut punctis quibuſdam colligit: alioqui materia eadem & Dialecticæ & Rhetoricæ, nimirum omnis res, quæ in diſputatione adducitur, quam cauſam Ariſtoteles affert in Rhetoricis ſuis ad Theodecten: cur Dialecticam Rhetorices ἀντίστροφον dixerit. Zeno quidem ille, à quo diſciplina Stoicorum promanauit, manu demonſtrare ſolebat, quis inter has artes intereſſet. Nam cum compreſſerat digitos, pugnamque fecerat, Dialecticam eiuſmodi eſſe: cum autem diduxerat manum, & dilatauerat, palmæ illius ſimilem eloquentiam eſſe dicebat.

Struitur omnis oratio, aut ſic, vt continens ſit: aut, vt ſit conciſa. Continens eſt, quales ſunt orationum actiones, laudationes, hortationes. Conciſa, vt diſputationes, & alternantia ſcholaſticorum certamina. Rhetoricæ ergo ratio in dicendo latior: illa in loquendo contractior. Ob id Cicero Dialecticam alicubi eleganter contractam vocat eloquentiam.

Vſus hic in primis adhibendus: omnium enim magiſtrorum præcepta ſuperat: ſtudioſus itaque quisque conabitur præceptis adiungere. Nam & naturæ & doctrinæ parum admodum fuerit momenti, ſi exercitium ſubtraxeris. Plinius iunior libr. 1. ad Tacit. & 6. mire vſum commendat. Cicero pro Cornelio Balbo: Aſſiduus, inquit vſus, vni rei deditus, & ingenium & artem ſæpe vincit, Eſt enim ratio loquendi, & regula ſermonis. Cæſar etiam in commentariis, quod diffuſius Columella explicuit, quid nimirum inter vſum & artem interſit: ſcriptorum eſt, dicit, magis

inſtruere